

REGION
VÄSTERBOTTEN

Verksamhetsberättelse 2017

FoU Välfärd

Innehållsförteckning

Förord	3
Mål och kärnuppdrag för FoU Välfärd	4
FoU Välfärd som en bärande del i länets RSS	4
FoU-rådets betydelse	5
Huvudområden lever kvar men samsas med annat	5
Aktiviteter under 2017	6
Kurser och konferenser- egna eller i samverkan arrangerade av FoU Välfärd 2017	6
Projekt och utvecklingsarbeten under 2017	7
Praktiknära forskning	9
Nätverk som struktur	10
FoU-ombudens övergång till en nätverksstruktur	10
Nätverk för samverkan med andra aktörer	10
Nationella nätverk	11
Nationella uppdrag under 2017	11
Internationellt arbete	11
Ekonomisk redovisning av budgetåret 2017	12
Personal 2017	13
Rapporter publicerade 2017	13
Bilaga 1. Kort definition av de fyra kärnuppdragen	14

Förord

Liksom alla tidigare år sedan 2011, då FoU Välfärd bildades, har 2017 varit ett händelserikt år. Personalmässigt har vi minskat något, delvis beroende på att Marie Ernestad avslutade sin anställning som chef i juli 2017 för att i stället njuta av ett aktivt pensionärliv. Efter sedvanligt ansökningsförfarande erbjöds jag chefsuppdraget vilket har varit, och är fortsatt väldigt stimulerande.

Även om verksamheten under åren skiftat både i omfång och i uppdrag, har ambitionsnivån alltid varit hög, och 2017 utgör inget undantag. Övergripande vill vi alltid med vårt arbete bidra till goda förutsättningar för en kunskapsbaserad praktik inom socialtjänst och angränsande hälso- och sjukvård, till förmån för de personer som är i behov av omvårdnad och stöd.

Denna verksamhetsberättelse innehåller många aktiviteter, projekt och processer som vi varit engagerade i under året som gått. Men med en begränsad budget och ett begränsat antal medarbetare, krävs emellertid dels att medel fortlöpande söks från annat håll och dels olika former av samarbeten och samverkan med andra aktörer, huvudmän eller enskilda. FoU Välfärd samarbetar ofta och gärna. Det finns bland annat ett flertal nätverk i länet, inte minst socialchefsnätverket, som är synnerligen viktiga för oss.

Som regional aktör har vi alltid ett tydligt länsperspektiv. Behovet av stöd och insatser i länets befolkningsmässigt små kommuners kan dock många gånger skilja sig från de större. Även om vi alltid försöker vara extra lyhörda för dessa mindre kommuners önskemål innebär det inte att de större kommunerna, eller för den delen landstinget, inte får ta del av aktiviteter och projekt som FoU Välfärd är involverade i. För att belysa detta har landstingets och Umeås deltagande eller medverkan särskilt noterats i denna verksamhetsberättelse.

Vi står nu inför en regionkommunbildning i länet och parallellt pågår ett arbete i landet för att bygga en fungerande struktur för kunskapsstyrning, vilket inkluderar regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS). FoU Välfärds framtida roll påverkas av båda dessa processer, men under tiden kommer vi att fortsatt jobba på med höga ambitioner, i nära dialog med våra uppdragsgivare och i enlighet med våra mål och kärnuppdrag.

Umeå den 2017-03-07

Annika Nordström

Chef/ forskningsledare

FoU Välfärd

Region Västerbotten

Mål och kärnuppdrag för FoU Välfärd

I enlighet med verksamhetsplanen från 2017 har FoU Välfärd fyra målbeskrivningar att arbeta emot.

Mål för verksamheten :

- bidra till lärande och kunskapsutveckling för en evidensbaserad praktik i socialtjänst och angränsande hälso- och sjukvård
- vara brobyggare mellan forskning och praktik, mellan kommun och landsting, mellan olika verksamheter, professioner och brukare
- stärka den regionala stödstrukturen för kunskapsutveckling med utgångspunkt från huvudmännens behov av kunskapsstöd, och genom samverkan med andra kunskapsmiljöer
- utgöra en länk mellan nationell och lokal nivå i samspelet för kunskapsutveckling

Vidare finns fyra **kärnuppdrag** utkristalliserade vilka uttrycks som:

- Kunskaps-, metod- och implementeringsstöd
- Uppföljning och utvärdering
- Analysstöd och förbättringsarbeten
- Praktiknära forskning

Dessa kärnuppdrag har på olika sätt bäring på samtliga fyra mål och syftar ytterst till nytta för våra intressenter och därmed indirekt verka för att länets invånare i behov av samhällets stöd och omsorg ska få "rätt stöd, i rätt tid, på rätt sätt". En kort definition av uppdragen återfinns i bilaga 1.

FoU Välfärd som en bärande del i länets RSS

För en välfungerande och effektiv regional stödstruktur för kunskapsutveckling förutsätts att det finns en koppling till det utvecklingsarbete som pågår med den nya nationella strukturen för kunskapsstyrning. Varje län förväntas ha en **regional samverkans- och stödstruktur (RSS)** och i Västerbotten är det socialchefsnätverkets uttalade önskan att FoU Välfärd ska utgöra kärnan i länets RSS.

Syftet med de regionala samverkans- och stödstrukturerna har av SKL formulerats i fem punkter:

- kunna ge kommunerna och landstingens verksamheter **ett praktiskt verksamhetsstöd**
- **medverka till att skapa förutsättningar för en evidensbaserad praktik** i hela socialtjänsten och närliggande hälso- och sjukvård
- **vara en arena** för lokala och regionala politiska prioriteringar och strategier inom välfärdsområdet
- **vara en dialogpart gentemot den nationella nivån** i frågor som rör kunskapsutveckling och kunskapsstyrning
- **utgöra ett utvecklingsstöd** för implementering av ny kunskap, till exempel nationella riktlinjer och nya metoder

En strukturell översyn av den regionala samverkans- och stödstrukturen (RSS) för kunskapsspridning i länet, är ett fortsatt pågående arbete. Den kommande regionbildningen gör också frågan högaktuell. Förutom medverkan i detta regionala strukturella arbete, finns FoU Välfärd med som medlem i SKLs nationella RSS-nätverk, inkluderande en samverkan mellan NSK-S och socialchefs nätverket både nationellt och regionalt.

Att som stödstruktur i länet utgöra en länk mellan nationell och lokal nivå omfattar även deltagande i andra områdes specifika nationella nätverk som SKL stödjer. Samtliga medarbetare på FoU Välfärd ingår i minst ett sådant nätverk.

FoU-rådets betydelse

Länssamordningsgruppen (LSG) är FoU Välfärds styrgrupp och kan i samordning mellan landsting och kommun ta initiativ till konkreta uppdrag. LSG är även mottagare för verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

Den gruppering som emellertid har störst betydelse som dialogpart på chefsnivå rörande inriktning, utvecklingsarbeten och strategiska val är FoU-rådet. I rådet återfinns fyra av kommunernas socialchefer och länets primärvårdschef. Fördelningen mellan kommun och landsting är en återspeglning av aktuell finansieringsprincip. Rådet träffas vid 4-5 tillfällen per år tillsammans med FoU Välfärds chef, och i förekommande fall andra medarbetare.

Under hösten 2017 har FoU-rådet tagit initiativ till en konkretisering av FoU Välfärds roll och dess styrning i den regionala strukturen för kunskaps- och kompetensutvecklingen. Kommunernas socialchefer har som huvudfinansierare intresse av att få "valuta för pengarna" och inför kommande regionbildning är den tjänstemannaskrivelse som är under beredning, synnerligen viktig då FoU Välfärds roll, uppdrag och placering i nya regionstrukturen ännu inte är fastställd.

Huvudområden lever kvar men samsas med annat

En kvarvarande effekt av tidigare överenskommelser mellan regering och SKL rörande riktade satsningar, är att ett antal huvudområden lever kvar. Dessa är på många sätt centrala och därför fortsatt viktiga, men arbetet sker inte längre på uppdrag från SKL. De områden inom socialtjänst och angränsande hälso- och sjukvård som FoU Välfärd under 2017 arbetat med har varit: *äldreomsorg, personer med funktionsnedsättning, missbruk och beroende, barn och unga, ensamkommande barn och ungdomar samt systematisk uppföljning.*

För varje område finns en FoU-medarbetare med ett huvudansvar, men i takt med att tidigare styrning från staten avtagit och att verksamheten inom FoU Välfärd i allt högre utsträckning gått mot helhetsperspektiv och övergripande kompetens- och verksamhetsutveckling, har gränserna kommit att alltmer suddas ut mellan områdena.

Vidare har *Psykisk hälsa* tillkommit som område i så motto att LSG gav FoU Välfärd uppdraget att utforma länets analys- och handlingsplan, som utgör en del av SKLs projekt Uppdrag Psykisk hälsa. FoU Välfärd har även till viss del varit involverad i arbetet med ett möjligt bildande av ett RCPH (Regionalt center för psykisk hälsa) samt i GAP-analysen rörande reviderade riktlinjer vid schizofreni och det tillhörande seminariet med Socialstyrelsen, som hölls tillsammans med Norrbottens län.

En utmaning med denna bredare ansats, delvis vid sidan av ämnesspecifika områden, är att hålla sig uppdaterad och kunnig. FoU Välfärds medarbetare har därför under året haft möjlighet att delta i adekvata utbildningar och konferenser, dels som en del i viktig omvärldsspaning och dels för att stärka den egna kompetensen.

Aktiviteter under 2017

FoU Välfärd har en omfattande verksamhet och alla aktiviteter låter sig inte fångas under rubriker men ambitionen är ändå att ge en så heltäckande bild som möjligt av konkreta insatser. På följande sidor återfinns flertalet av de aktiviteter som FoU Välfärd, som ensam aktör eller i samverkan med andra, har genomfört under 2017. De har sorterats in i Kurser och konferenser, Projekt och utvecklingsarbete, Praktisk forskning, Nätverk samt Nationella och Internationella uppdrag.

De kurser och konferensdagar som genomförts har tillkommit utifrån behov och efterfrågan, och bakom varje tillfälle ligger ett planeringsarbete för att kunskapen som förmedlas ska vara adekvat, målgruppsanpassad och med förhoppning om att den ska leda till utveckling på hemmaplan. Sammantaget har nedanstående 14 kurser och konferensdagar nått drygt 930 deltagare, varav några sannolikt deltagit vid mer än ett tillfälle och några kommer från andra län. Nätverksträffar och lokala workshops redovisas inte under denna rubrik.

Kurser och konferenser- egna eller i samverkan arrangerade av FoU Välfärd 2017

Januari 2017 - **"Delaktighet och inflytande"** En dag i syfte att sprida kunskap och resultat från olika utvecklingsarbeten inom området brukarmedverkan och delaktighet. Ett 60-tal deltagare från 11 av länets kommuner (ej Umeå), landstinget, föreningar och studieförbund.

Februari 2017 - **"En dag om Missbruk och Beroende"** i samarbete med SAD (Svenska föreningen för alkohol- och drogforskning). Dagen samlade drygt 200 deltagare från kommuner, myndigheter, föreningsliv, politik främst från Västerbotten men även från Norrbottens och Västernorrlands län. Sammanlagt 19 kommuner var representerade. Största andelarna kom från VLL (drygt 50) och Umeå kommun (drygt 40 deltagare).

Mars 2017 - **"BBIC- Inspirationsdag"** i samarbete med Kommunförbundet i Norrbotten med 18 deltagare varav 15 kom från Västerbotten.

April 2017 - **"Från snack till verkstad"**. En dag om implementering, teori och workshops med goda exempel för utveckling rörande metoder och arbetssätt i den egna kommunen. Dagen samlade 58 deltagare från 10 kommuner i länet.

April 2017 - **"Flexitseminariet"**, vilket utgjorde en del i det gemensamma Flexitprojektet vid FoU Välfärd och Umeå universitet, samlade ett 40-tal chefer och ledare för en dag med föredrag, diskussioner och workshops rörande kunskap/kompetens och lokala och regionala stödstrukturer för kunskapsbildning. Deltagarna kom från fem av Västerbottens kommuner inkl Umeå, VLL, länsstyrelsen, Umeå universitet, GMC, Region Västerbotten och Norrbottens kommuner.

September, oktober, november 2017 - **"Riskbruk, missbruk, beroende"**. Denna BAS-utbildning med utgångspunkt i de nationella riktlinjerna, omfattar tre heldagar och riktar sig främst till personal inom kommuner och landsting. Den genomfördes under hösten för nionde gången, med 87 deltagare. Förutom landstingspersonal var 10 kommuner representerade, varav 5 deltagare kom från Umeå. Utbildningen genomfördes i samverkan mellan Region Västerbotten/FoU Välfärd, Länsstyrelsen, VLL och Skellefteå kommun.

September, november 2017- **"Vägledarutbildning"** i Delaktighetsmodellen (DMO), med sex deltagare; en från Vilhelmina och åtta anmälda från Umeå kommun, varav fem som fullföljde utbildningen.

September 2017 - **Dialogmöte om RCPH** för de fyra norra länen. Ett arrangemang i samverkan mellan FoU Välfärd, Norrlandstingen och SKL/Uppdrag psykisk hälsa. Ett 40-tal politiker och tjänstemän från landsting och kommuner deltog.

Oktober 2017 - **"Leda i teknisk förändring"** En tvådagars konferens inklusive workshop om välfärdsteknik. Dagen genomfördes i samarbete med Digitala Västerbotten, Region Västerbotten. Umeå kommun medverkade i programmet. Ca 200 från länets kommuner och landsting deltog. Målgruppen var politiker/chefer/ledare/verksamhetsutvecklare.

November 2017 - **"Senior Alert"** En dag som arrangerades av FoU Välfärd för att ge Socialstyrelsen möjlighet att sprida aktuell kunskap om verktyget inom äldreområdet. Ca 80 deltagare från 10 kommuner deltog.

November 2017 - **"Nationell LOKE –konferens"** genomfördes i Örebro som ett samarbete mellan FoU Välfärd Region Västerbotten, Region Örebro län, Jönköpings län och Norrköpings kommun. Konferensen fokuserade på hur systematisk uppföljning kan tillämpas med ett lokalt perspektiv. Talare från både SKL och Socialstyrelsen var engagerade och konferensen drog deltagare från hela landet.

November 2017 - **"Samverkan och Tillit"** arrangerades av FoU Välfärd, med medverkan av SKL, Tillitsdelegationen, samt två auktoriteter rörande samverkan inom offentlig förvaltning. Målgruppen var chefer och ledare inom kommun och landsting och dagen samlade ett 40-tal deltagare. Sju kommuner fanns representerade, varav Umeå deltog med fem chefer och utvecklare från IFO. Från VLL deltog 13 chefer och politiker.

November 2017 - **"Socialtjänst i Glesbygd"** Inom ramen för GINO-projektet och i samverkan med GMC, arrangerades i Storuman en dag om för ett 60-tal deltagare från Region 8's kommuner. Målgruppen var handläggare och chefer inom socialtjänst, samt politiker. Förutom föredrag och datainsamling kopplade till GINO medverkande Margareta Wingård, ordförande vid regeringens pågående översyn av socialtjänstlagen.

December 2017 - **"Inspirationsdag i MI"** För femte året i rad arrangerades en inspirationsdag om motiverande samtal riktad till personer i kommuner, landstinget och myndigheter i länet, som har gått en grundkurs i MI. Dagen genomfördes i samarbete mellan FoU Välfärd, VLL och Kriminalvården och samlade 45 deltagare, varav 4 från Umeå (socialtjänst) och 22 från VLL.

Projekt och utvecklingsarbeten under 2017

Utbildnings- och konferensdagar utgör endast en del av FoU Välfärds arbete för regional kunskaps-spridning och kompetensutveckling. Nedan följer ett antal av de projekt och processer som initierats och insatser som har genomförts under året, och som i vissa fall utgör delar i ett långsiktigt utvecklingsarbete.

Med stöd av medel från Länsstyrelsen fortsatte under året arbetet med **uppföljning av mottagandet av ensamkommande barn och ungdomar**, med FoU Välfärd som huvudansvarig. Under året har två datainsamlingar med enkäter till ensamkommande ungdomar i kommunernas boenden genomförts. Vid vårens insamling deltog 372 ungdomar fördelade på 49 boenden i 14 kommuner. På hösten deltog 271 ungdomar på 33 boenden i 8 av länets kommuner. Resultaten av dessa studier har därefter samlats, analyserats och återförts till kommunernas boenden i rapportform. Varje boende har dessutom fått ta del av sina resultat för egen verksamhetsutveckling.

Vidare påbörjades under året arbetet med att **utveckla "individspåret"** inom EKB, vilket omfattar att socialsekreterare strukturerat följer upp varje ensamkommande ungdom individuellt, med utgångspunkt i BBIC och med kompletterande variabler anpassade för ensamkommande barn och ungdomar. Länsstyrelsen fattade i juni 2017 beslut om att tillskjuta medel för arbetet och en slutrapport kommer att skrivas under 2018.

LOKE har som **en modell för uppföljning** fått nationell spridning och under 2017 skrevs en **handbok för modellen**, med en forskningsledare vid FoU Välfärd som huvudförfattare, i samarbete med ESU på Umeå kommun. Denna LOKE-bok trycktes januari 2018 och säljs nu till självkostnadspris via FoU Välfärd, med stor efterfrågan.

Regionalt i länet har **”LOKE-verkstäder”** erbjudits kommunerna. Under 2017 har verksamheter från Lycksele (Röda villan, ResursCentrum Rehab och Stödteamet), Robertsfors (Äldreomsorgen) och Storuman (Familjestöd) deltagit.

Vidare har FoU Valfärd utgjort navet i det **nationella LOKE-nätverket**. Förutom den konferens som genomfördes i november har det nationella nätverket också skapat en **LOKE-coachutbildning** som har planerats under hösten 2017 av FoU Valfärd tillsammans med medarbetare från Umeå kommun, Region Örebro län, Norrköpings kommun och Jönköpings län. Denna coachutbildning genomförs under våren 2018.

I syfte att öka intresset och användningen av **Öppna Jämförelser (ÖJ)** både konkret i vardagen och i befintliga styr- och ledningssystem, erbjuder FoU Valfärd kommunerna en genomgång av den samlade ÖJ-enkäten då den publiceras, och därefter fyra temamöten (Äldre, Funktionsnedsättning (både LSS och Socialpsykiatri), Missbruk och beroende samt Barn och unga) i samband med att resultaten presenterats nationellt. Dessa temamöten sker huvudsakligen genom webbmöten. Vid dessa presenteras också aktuell information om annat som händer inom respektive område. Intresset av att delta har bestått under året med mellan 4-8 deltagande kommuner vid varje tillfälle, varav Umeå varit en.

Inom funktionshinderområdet har fortsatt stöd och spridning skett av **DMO- delaktighetsmodellen**. Ytterligare fem vägledare har utbildats i länet. Totalt finns nu 32 utbildade vägledare i åtta av länets kommuner samt två inom Region Västerbotten. Genom modellen bidras till ökad brukardelaktighet och medbestämmande i boenden och daglig verksamhet. Nätverksträffar erbjuds **utbildade Vägledare** för att stötta varandra och bidra till gemensamt lärande och utveckling

Efter 2016 års pilotprojekt ”Brukarmedverkan genom delaktighet och inflytande” på individnivå utvecklades **”Min Plan”**. Syftet med verktyget är att öka brukarnas delaktighet i sin egen genomförandeplan, men även i vardagliga aktiviteter i sina boenden. Vännäs, Robertsfors och Umeå kommun deltog initialt. Den uppföljning som gjordes visade dock att Robertsfors och Umeå inte prioriterat fortsatt implementeringsarbete efter projektet, medan man i Vännäs gått vidare med implementering av en anpassad Min Plan i ett av sina boenden. Aktiviteter för **spridning av verktyget ”Min Plan”** har genomförts under 2017. I Vilhelmina har en workshop genomförts med personal och chefer vid två tillfällen. Uppföljning av arbetet kommer att fortsätta.

Samskapandeprojektet **”Digitalt innanförskap”** som avslutades under 2016, där olika tjänstedesign-verktyg användes med Nordmaling som pilotkommun, har rönt stort intresse och fått spridning i nationella sammanhang under 2017. Det har även inneburit förfrågningar om att hålla workshops utanför länet. Under året har även förarbete påbörjats för en ny projektansökan som en fortsättning på det tidigare genomförda.

BBIC-nätverket i länet har en samordnare från Skellefteå kommun som i samverkan med FoU Valfärd står för **utvecklingen och användandet av BBIC** i länet. Samtliga kommuner har BBIC-licens och medverkar i nätverksträffar och utvecklingsarbete. Under 2017 har fokus legat på att utveckla ett fungerande och lätthanterligt IT-stöd för förenklad administration och systematisk uppföljning. Umeå kommun har deltagit i projektet **Webbkollen** som SKL bedriver tillsammans med utvecklingsledare i länen för att testa variabler för systematisk uppföljning. Förutom inspirationsdagen i mars har två regionala nätverksträffar genomförts under 2017.

Projekt förbättrad dokumentation är ett SKL-stött projekt med mål att underlätta och effektivisera dokumentationen i barn- och ungdomsärenden. Projektet ska undersöka hur gällande dokumentationskrav omsätts i praktiskt arbete i syfte att dokumentationen blir relevant och ändamålsenlig. Vidare ska projektet resultera i förslag på stöd och nationella kunskapsprodukter som förbättrar och effektiviserar dokumentationen i barn- och ungdomsärenden. FoU Valfärd driver projektet där Umeå, Vindelns, Skellefteå, Sorsele och Vilhelmina kommuner har deltagit under 2017. Förutom webbsändningar från SKL har en regional workshop genomförts i länet och test av nya sätt för dokumentation

pågår. För uppföljning av resultaten av projektet får deltagande kommuner besvara en enkät före och efter projektet. En slutrapport publiceras av SKL under maj månad 2018.

Inom äldreområdet har **kvalitetsrådskonceptet** för systematisk uppföljning inom kommunernas äldreomsorg introducerats i Norsjö och Lycksele, i nära samverkan med kommunernas ledningsansvariga. Robertsfors och Vindelns kommun har stått som förebild i arbetet. Flera kommuner har anmält intresse för kvalitetsråd och arbetet fortsätter under 2018.

Inom ramen för Uppdrag psykisk hälsa har FoU Välfärd, i enlighet med Länsamordningsgruppens beslut, ansvarat för en länsövergripande ”**Analys- och handlingsplan för psykisk hälsa 2017**”. För detta formerades en arbetsgrupp med representanter från landstinget, kommuner/RV, Socialpsykiatriskt kunskapscenter (KunskC) och Hjärnkoll. Vidare erbjöds kontaktpersonerna i varje kommun vid extra möten att bidra till länsplanen, samt att tillfälle gavs att gemensamt diskutera det lokala arbetet. Planen har presenterats för LSG, Socialnämndsordföranden och AC-konsensus samt levererats till kommunerna, för vidare rapportering till SKL i oktober 2017. Varje kommun har i denna satsning fått medel från staten beräknade utifrån antal invånare, i avsikt att varje kommuns egna behov ska styra användningen av dessa. Några medel för aktiviteter på regional nivå har däremot inte följt med satsningen.

En översiktlig **GAP-analys** ur ett kommunperspektiv rörande nya reviderade nationella riktlinjer för vård och stöd vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd, genomfördes av FoU Välfärd i samarbete med KunskC’s avgående chef i december 2017. Den delgavs Socialstyrelsen i januari 2018.

Ett **erbjudande om konkret stöd** för framtagande av lagstadgade **samverkansöverenskommelser inom missbruksområdet** gick tidigt under året samtidigt ut till samtliga kommuner och landstingets hälsocentraler, men ingen nappade dock på erbjudandet.

Under 2017 fattades inga beslut i berörda instanser rörande **Regional handlingsplan för den sociala barnvården**, eller **Samverkansrutin hälso- och tandhälsoundersökningar** för placerade barn och barn som utreds inom socialtjänsten, vilket medförde att planerat implementeringsarbete inte kom att genomföras.

Praktiknära forskning

Två **forskningscirklar rörande barns delaktighet och medverkan** i den sociala barnvården avslutades under våren 2017. Två forskningsledare har tillsammans med en utvecklingsledare genomfört en cirkel i Nordmaling med 8 deltagare, och en i Umeå med 8 deltagare. Båda grupperingarna har under 2016-2017 träffats 7 gånger. Forskningscirkeln har gett möjlighet för deltagarna att studera och analysera barns delaktighet kopplat till sina egna verksamheter i den sociala barnvården. En **rapport för varje forskningscirkel** har sammanställts av FoU Välfärd. (2017:45 Barnens röst - en annan röst och 2018:46 Barnens röst - en kunskapskälla). Kommunerna har genom arbetet fått ett underlag för vidare utvecklingsarbete vad gäller barns delaktighet i sina verksamheter. FoU Välfärd presenterade bland annat rapporten vid Umeå kommuns uppstart av utvecklingsarbetet om barns delaktighet då alla utredningsgrupper deltog. Inför forskningscirkelarna har FoU Välfärd sammanställt en kunskapsöversikt av barns delaktighet (2017:43 Barns delaktighet. Hur och varför).

Vinnova beviljade under sommaren 2017 **GINO-projektet** (Glesbygdens innovationsförmåga inom socialtjänstens IFO – hur tas den bäst tillvara?), utlysningens maxbelopp. Ansökan hade skrivits i samverkan mellan FoU Välfärd (projektägare) landstingets Glesbygdmedicinska centrum (GMC), Umeå Universitet (socialt arbete och enheten för epidemiologi och global hälsa) och Region 8, genom Åsele och Vilhelminas socialchefer. Förutom att utveckla en struktur och ett kreativt klimat för innovativa, möjligen digitala, lösningar för alternativa arbetssätt inom och mellan kommunernas IFO-verksamheter, ingår att pröva samhällsrummen som resurs för IFO. Från starten i september 2017 har projektet presenterats för politiker, **möten** har genomförts med socialchefer och IFO-chefer inom

Region 8, en **konferensdag** har arrangerats i Storuman då bland annat en **datainsamling** av idéer och förslag genomfördes, samt att en **Innovationsenkät** har distribuerats och besvarats av chefer, handläggare och socialnämndspolitiker. Projektet pågår till september 2019.

Flexit projektet, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond, och tidigare knutet till FoU Valfärd och Enheten för epidemiologi och global hälsa, UmU, har under sitt avslutande år 2017, haft sin placering vid Umeå universitet. Resultat och tankar rörande lokala och regionala stödstrukturer för kunskapsbildning inom det sociala välfärdsområdet har återförts till FoU-ombud, chefer och medarbetare vid FoU-träffar, socialchefsmöten och på ett större Flexitseminarium. Projektets tema och resultat bidrog med säkerhet till att Forte under året beviljade forskningsledaren medel till ett nytt och bredare projekt, där processer inom den nationella strukturen för kunskapsstyrning, ska följas och analyseras.

FoU Valfärd har på inbjudan av Forte deltagit i nationellt seminarium i syfte att prioritera områden för framtida forskning inom socialt arbete.

Nätverk som struktur

FoU-ombudens övergång till en nätverksstruktur

I september 2016 hölls ett möte med FoU-ombud och chefer inom socialtjänsten om kommuners lokala mottagarstruktur för kunskaps- och kompetensutveckling och FoU-anknytning. FoU-ombuden hade länge upplevt sin roll som svår och det kunde ses en samstämmighet i att strukturen på något sätt borde förändras. Vid mötet togs tematiska nätverk, tankesmedjor och FoU-koordinatorer upp som alternativ. Under 2017 fanns dock FoU-ombuden kvar och under våren arrangerades en workshop som hade föregåtts av en önskan från FoU Valfärd om en inventering av aktuella ämnen för fördjupning inom respektive kommun. FoU-ombuden fick därefter gemensamt utkristallisera två områden av särskilt intresse och vikt. Dessa var välfärdsteknologi och systematisk uppföljning. Båda förslagen ledde till utbildningsdagar under året. Uppdragen som FoU-ombud och FoU Valfärds särskilda ansvar för dessa avslutades i samband med en dag i januari 2018.

Tematiska nätverk finns redan till viss del i länet och under 2018 kommer strukturen för arbete med och för dessa att tydliggöras ytterligare. Varje nätverk har som övergripande syfte att utveckla ett forum för gemensamma utvecklingsfrågor, att utbyta erfarenheter, material och information samt diskutera angelägna frågor, metoder och arbetssätt. FoU Valfärd kan bidra med information från nationell nivå, samla frågeställningar och önskemål om utveckling till en regional alternativt nationell nivå, stå för evidensbaserad kunskap och aktuella forskningsrön, initiera studier och systematisk uppföljning samt koppla samman verksamheter med andra aktörer, som t ex universitetet.

Under 2017 har FoU Valfärd varit engagerad i chefsnätverket inom funktionshinderområdet, dels inom R8 och dels i kusten, med två träffar i varje nätverk. Vägledarnätverket, BBIC-nätverket, familjehemsnätverket inom R8 och länets ÖJ-nätverk, är andra nätverk där vi finns representerade och som även träffas regelbundet. MAS-nätverket har efterfrågat information från FoU Valfärd i några specifika frågor, men är i övrigt inte knutet till FoU. Ett initiativ togs för att starta upp ett nätverk för chefer inom hemtjänstverksamheten, men av olika anledningar kunde det inte upprätthållas.

Nätverk för samverkan med andra aktörer

Inom missbruksområdet utgör **PUMAC** (Planeringsgruppen för utbildningar inom missbruksområdet i AC län) en central gruppering med representanter både från vård och förebyggande arbete inom VLL, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, förebyggande och IFO representanter från Skellefteå och Umeå kommuner, CAN och Länsstyrelsen. PUMAC leds av FoU Valfärd och gruppen träffas 4-5 ggr/år och syftar till övergripande till verksamhetsanpassad kunskapspridning och upprätthållande av metoder inom området.

Länssamrådsgruppen för ANDT (Alkohol, narkotika, dopning och tobak) leds av Länsstyrelsen och har representation från polisen, länets samlade nykterhetsrörelse, landstingets folkhälsoenhet, studenthälsan, studieförbunden, systembolagets IQ, Västerbottens idrottsförbund, alkoholtillsynen vid Länsstyrelsen, länets representant från CAN, strateg vid Region Västerbotten och utvecklingsledare från FoU Välfärd. Som deltagare i gruppens AU har FoU Välfärd under 2017 medverkat i framtagandet av en **ny ANDT-strategi** för i länet.

Kunskapsnätverket är ett nätverk som 2017 hade representanter från fyra institutioner vid Umeå universitet; Socialt arbete, Omvårdnad, Epidemiologi och global hälsa samt Psykologi, tillsammans med representanter från enheten för folkhälsa vid VLL, GMC och forskningsledare från FoU Välfärd. Nätverket träffades vid fyra tillfällen under 2017 för information och utbyte av pågående arbete, aktuella utlysningar, diskussion om kunskaps spridning och samverkan, med positivt utfall.

Annan samverkan har under året skett med KunsK och Enheten för stöd och utveckling (ESU) vid Umeå kommun.

Nationella nätverk

Från FoU Välfärd deltar samtliga medarbetare i något av SKLs tematiska nätverk för utveckling och aktuell information från nationell nivå, samt överföring av information till och från den lokala nivån. Dessa nätverk träffas vanligtvis två-tre gånger per år. FoU Välfärd var under 2017 representerade i det nationella RSS-nätverket, i MILK (Missbruk och beroende inom landsting och kommuner) inklusive dess AU, i Barn och Unga nätverket, i nätverket för Design och hälsa (SVID) för samverkan kring designprocess och utveckling av designverktyg (tjänstedesign), Funktionshindernätverket, Nätverket för uppföljning och analys (ÖJ) samt i Socialstyrelsens nationella BBIC-nätverk.

Nationella uppdrag under 2017

FoU Välfärds chef har under 2017 suttit som representant för det nationella RSS-nätverket i NPO (Nationellt Programområde psykisk hälsa) samt sitter alltjämt i styrelsen för SAD (Svenska föreningen för alkohol- och drogforskning) samt i styrelsen för FoU Välfärds intresseförening.

En medarbetare har under året medverkat i Socialstyrelsens expertgrupp för framtagande av kunskapsstöd inom LSS-området; "Delaktighet vid kognitiv funktionsnedsättning" samt genomfört en tjänstedesignworkshop i Vänersborg/Fyrbodals kommunalförbund i december 2017.

Internationellt arbete

Socialdepartementet är angeläget om att **Barentssamarbetet** som omfattar norra Norge, norra Sverige, norra Finland samt Barentsområdet i Ryssland, fortlever i Norr- och Västerbotten. Region Västerbotten har som regional aktör ett ansvar att så också sker. Joint working group for health and social issues (JWGHS) är en styrgrupp för flera samverkansområden som HIV, TBC och "Children and youth at risk" (CYAR). Förutom deltagande i JWGHS möten finns en medarbetare med i styrgruppen för CYAR. Under 2017 innebar det möten i Uleåborg, i mars (JWGHS) och i juni (CYAR) samt däremellan viss korrespondens, delvis i samarbete med Region Norrbotten. Resor inom Barentssamarbetet finansieras av Länsstyrelsen.

Tidigare **"Fall int"** kampanj, där FoU Välfärd var en huvudaktör, har utvecklats vidare bland annat i samarbete med Umeå universitet, Skellefteå kommun och Socialstyrelsen. Det har även lett till en internationell koppling via **EU projektet ProFouND**. I SKLs strategi för hälsa 2025 betonas vikten av att minska fallskador inom gruppen äldre personer, vilket visar att det alltjämt är ett angeläget område. Forskare inom ProFound arrangerar årligen en **internationell konferens** och en medarbetare från FoU Välfärd deltog i 2017 års "Falls Festival" i Amsterdam. Eventuellt kommer denna återkommande internationella konferens att arrangeras i Umeå år 2020 och där finns FoU Välfärd med i planeringskedet i samverkan med Umeå Universitet.

Ekonomisk redovisning av budgetåret 2017

Detta är första verksamhetsåret helt utan statsbidrag för den regionala stödstrukturen. Enheten har minskat i omfattning och det återspeglas tydligt i kostnaderna för personal och tjänsteköp som ligger ca två miljoner lägre än 2016. Däremot har FoU Välfärd under 2017 en miljon mer i externa medel jämfört med 2016, vilket sammantaget ger en mer balanserad budget.

FoU Välfärds intäkter har under 2017, förutom avgifter från länets kommuner och landstinget, bestått av forsknings- och utvecklingsmedel från Länsstyrelsen (EKB), Vinnova (GINO), SKL (Projekt om förbättrad dokumentation). Liksom tidigare år har FoU Välfärd även detta år balanserat budgeten med medel från den reserv som ackumulerats tidigare år. För 2017 är den summan 400 000 kronor.

Kostnaderna för året ligger ca 1,4 miljoner lägre än budgeten förutspådde.

KOSTNADER	
Personalkostnader	2 702 848
Tjänsteköp	442 177
Lokalkostnader	192 437
Kontorskostnader	59 863
Resor, kost, logi	198 340
Arr av utbildning, konferenser, workshops etc	341 472
Övrigt	7 649
SUMMA KOSTNADER	3 944 786 avrundat: 3 950 000

FINANSIERING EXTERNA MEDEL	
Kommuner	1 953 550
Landstinget	265 335
Länsstyrelsen (EKB)	585 000
Vinnova (GINO)	484 800
Intäkter kurser, konferenser etc	236 380
SKL – Projekt om dokumentation	10 000
SUMMA	3 535 065 avrundat: 3 550 000
Intern överföring från 2016 års reserv	400 000
Total finansiering	3 950 000

Budget 2017:   5 400 000 (5 398 369)
Kostnader 2017:   - 3 950 000 (3 944 786)
Resultat i relation till budget: 1 450 000 lägre än budget.

Personal 2017

Under sommaren 2017 slutade Marie Ernestad som chef för FoU Välfärd. Chefsuppdraget utannonserades under våren som ett tidsbegränsat uppdrag till den sista december 2018, med hänvisning till kommande regionbildning. Efter sedvanlig rekryteringsprocess tillsattes tjänsten av Annika Nordström, tidigare forskningsledare vid FoU Välfärd. Uppdraget som chef kombineras med fortsatt arbete som forskningsledare och adjungerad lektor vid Umeå universitet. I praktiken innebär det en minskning av en tjänst på FoU Välfärd från juli 2017, eftersom ingen person anställdes för att täcka AN's tjänsteutrymme.

Vid årsskiftet 2016/2017 återgick även tre deltidsanställda forskningsledare till Umeå universitet, efter att under 2016 ha varit anställda på externa medel. En utvecklingsledare har under 2017 på halvtid varit utlånad till SKL, en annan har på halvtid under hela 2017 haft anställning som samordnare för VO-college.

Under 2017 har personalstyrkan totalt minskat från 4,6 årsarbetare fördelat på sju personer vid årsskiftet 2016/2017, till 3,8 årsarbetare vid årsskiftet 2017/2018, även det fördelat på sju personer.

Personalen vid årsskiftet 2017/2018 utgjordes av 1,4 forskningsledare inkluderat chefsuppdraget, samt 2,4 utvecklingsledare:

- Annika Nordström, chef/forskningsledare (100%)
- Daniel Örnberg, utvecklingsledare (50% på FoU +50 på SKL)
- Elisabet Höög, forskningsledare (20% – tjänsteköp Umeå universitet)
- Jan Hjelte, forskningsledare (20% – tjänsteköp Umeå kommun)
- Margaretha Hägglund, utvecklingsledare (80%)
- Maria Clausén Edman, utvecklingsledare (60% – tjänsteköp Umeå kommun)
- Åsa Bygdesson, utvecklingsledare (50% FoU+ 50 på Digitala Västerbotten)

Forskningsledarna har förutom sin grundutbildning, en forskarutbildning och har disputerat inom ett relevant forskningsområde. Utvecklingsledarna har varierande utbildning som ex vis socionom, pedagog, sjuksköterska, och mångårig yrkeserfarenhet.

Rapporter publicerade 2017

2017:42 Mottagandet av ensamkommande barn i Västerbotten. Länsrapport 2016. *Maria Clausén Edman och Daniel Örnberg FoU Välfärd, RV.*

2017:43 Barns delaktighet. Hur och varför - en kunskapsöversikt om motiv, former och villkorande faktorer för att barn och unga ska vara delaktiga i den sociala barnavården. *Jan Hjelte, FoU Välfärd, RV*

2017:44 Riskbruk, utsatthet och psykisk ohälsa. Resultat från en enkätstudie inom den psykiatriska öppenvården i Västerbotten oktober 2016. *Annika Nordström, FoU Välfärd RV, Sofia Elmér, Enheten för folkhälsa VLL, Urban Janlert, Institutionen för folkhälsa och klinisk medicin UmU.*

2017:45 Barnens röst - en annan röst. Rapport från en forskningscirkel om Barns delaktighet i Umeå kommun. *Jan Hjelte och Maria Clausén Edman, FoU Välfärd, RV*

Bilaga 1. Kort definition av de fyra kärnuppgifterna

Kunskaps-, metod- och implementeringsstöd

Till uppdraget räknas att sprida forskningsresultat och annan relevant kunskap samt stöd för en lärande organisation. Det innefattar metod- och implementeringsstöd till att använda ny kunskap sammanfattade i exempelvis kunskapssammanställningar och nationella riktlinjer. Verksamheterna är även producenter av lokal kunskap. FoU kan ge stöd till att personalens och brukarnas/patienternas kunskap och erfarenheter tas tillvara, genom att insatser följs upp och utvärderas på ett systematiskt sätt – på såväl individ- som verksamhetsnivå.

Uppföljning och utvärdering

Det läggs särskild vikt vid att uppföljningen i en evidensbaserad praktik ska vara systematisk och ingå i vardagsarbetet. Systematisk uppföljning handlar om att dokumentera arbetet med enskilda brukare/patienter för att följa upp hur det går för dem och att sammanställa denna information i syfte att utveckla och förbättra verksamheten. FoU erbjuder teoretiskt och praktiskt stöd i upplägg och anpassning av systematisk uppföljning, utformandet av enkäter, insamling av data etc.

Analysstöd och förbättringsarbeten

Hur ska man förstå och värdera det underlag som tagits fram genom uppföljning och/eller utvärdering? Genom inspiration från ett vetenskapligt arbetssätt kan FoU ge stöd i att analysera utfall tillsammans med ledning och personal för att därigenom ta fram underlag för verksamhetsutveckling.

Praktiknära forskning

Praktiknära forskning kan ha flera innebörder. Det kan innebära att forskningsresultat görs lättillgängliga, omedelbart användbara och skapar "nyttig" kunskap för fältet. Praktiknära forskning kan också innebära att bjuda in och involvera praktiker i forskningsprocessen, att inte bara forska *om* eller *för* praktiken, utan också *med* praktikerna. Tillsammans med personalen skapas möjligheter till ett kritiskt tänkande och en forskande nyfikenhet. Det kan också vara en benämning på vetenskaplig forskning som har praktiken som forskningsfält och syftar ibland till att beskriva och förstå vad praktiker gör, under vilka förutsättningar de arbetar, vilken kunskap de besitter och vilka metoder de tillämpar.